

ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И ФИНАНСИ
РЕЦЕНЗИЯ

от д. ик. н. Максим Беспарточни
професионално направление 3.8 Икономика

e-mail: confer.piel@gmail.com

GSM +380 95 459 2242

на дисертационен труд за присъждане
на научната степен „*доктор на науките*” в област на висше образование

3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление
3.8. Икономика докторска програма Финанси, застраховане и осигуряване

Автор: д-р **Петр Фрончик**

Тема: *«Управление на финансовите разходи
и ефективността на избраните методи в системата за социално
подпомагане на Полша на примера на Подкарпатското войводство»*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 111 от 21.04.2022 г. на ректора на на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси съм определен за рецензент за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Управление на финансовите разходи и ефективността на избраните методи в системата за социално подпомагане на Полша на примера на Подкарпатското войводство“ за придобиване на научната степен „доктор на науките” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма «Финанси, застраховане и осигуряване».

Автор на дисертационния труд е д-р Петр Фрончик, преподавател и директор на Института по обществени науки на основен трудов договор в Държавното висше училище им. Яна Гродка в г. Санок (Полша).

Предадените от катедра и Центъра за научни изследвания и докторантско обучение във ВУЗФ материали включват документи по представен опис: автобиография, копие от дипломата за присъждане на образователно-квалификационна степен „доктор”, дисертация на руски език, автореферат на български и руски език, списък и анотации на публикации по темата на дисертацията на български и английски език; публикации на докторант по темата на дисертацията, удостоверения за изпълнение на минималните изисквания за присъждане на научна степен „Доктор на науките”.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Д-р Петр Фрончик е преподавател и директор на Института по обществени науки на основен трудов договор в Държавното висше училище им. Яна Гродка в г. Санок (Полша). От 2014 г. д-р Петр Фрончик е титуляр на дисциплини, които имат за обект проблемите на финансиране на социално подпомагане в Република Полша. Той съчетава преподавателската си работа с изследванията в областта на управление на социално-подпомагане, което е довело до реализиране на настоящия дисертационен труд, обект на тази рецензия.

Освен преподавателската работа на основен трудов договор, той се занимава с следващи длъжности, кои са непосредствено свързани с тема на представена дисертацията:

От 02.2016 – 02.2020 г. – Член на регионален общински съвет за хора с увреждания към кабинета на управителя на Подкарпатско войводство (Полша)

От 01.2015-05.2019 г. – Член на надзорния съвет по икономика на общински предприятия на в град Санок (Полша)

От 01.2021 – до с.в. – Член на регионалната изпитна комисия за професионална специализация на социални работници в Подкарпатско

войводство (Полша)

От 01.2013 – до с.в. – Член редколегии на списанието „Увреждане – проблеми, проблеми и решения“, PFRON (Национален фонд за рехабилитация на инвалиди), Варшава (Полша)

От 2012 – 2014 г. – Активен участник на сътрудничество в областта на издателската и експертната дейност с уебпортал prawosocjalne.pl (sociallaw.pl)

От 10.2010 – с.в. – Ръководител на департамент „Социална работа” на Държавното висше училище им. Яна Гродка в г. Санок (Полша)

От 2014 – 2016 г. – Ръководител на специализирано обучение по организиране на социална работа на Държавното висше училище им. Яна Гродка в г. Санок (Полша)

От 09.2002 – с.в. – Член на комисията за оценка на уврежданията в кабинета на областния управител (Полша)

От 01.2000 – 09.2002 г. – Областен център за семейна помощ в г. Санок (Полша)

От 1998 – 2002 г. – Секретар на комисията по образование, култура, спорт и туризъм към Общински съвет г. Санок (Полша).

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационното изследване на д-р Петр Фрончек е посветено на изключително актуална тема на нашето време – осигуряване на адекватни условия за живот на населението и подходящо ниво на социална сигурност. Всяка държава възнамерява да създаде ефективна система за управление на финансовите разходи и да разработи ефективни инструменти за прилагане в системата за социално осигуряване. Използвайки примера на Полша (Подкарпатско войводство), авторът извърши задълбочен анализ и оцени социалната защита на гражданите и системата за социално осигуряване, идентифицира социалните рискове.

Научните изследвания на д-р Пьотр Фрончик са фокусирани върху разглеждането на социалноосигурителните методи, техните положителни и отрицателни последици за Полша. Предложенията на автора касаят системата за социална защита като една от основите на дейността на държавата, насочена към изравняване на шансовете за живот на гражданите и намаляване на социалните проблеми, включително бедността. Практическите аспекти на изследването са отразени в оценката на структурата на разпределението на доходите и трансферните плащания на държавата.

Актуалността на дисертационното изследване на д-р Пьотр Фрончек се засилва от практическата част на работата и предложенията на ниво областна администрация – Подкарпатско войводство. Значението на регионите в икономическите и социални политики на държавите системно нараства, а в Полша това значение беше възстановено чрез административна реформа.

Целите и задачите на изследването на д-р Петр Фрончек са напълно постигнати и приложени в дисертационни работи и публикации.

4. Познаване на проблема

Авторът е доста задълбочено и пълноценно ориентиран в изследователския проблем. Общият брой на научните публикации е 56, включително: участие в колективни монографии – 33, една индивидуална монография опубликувана в 2021 г. в БАН, 22 научни статии. Повечето научни публикации са индексирани в международни бази данни, включително 2 – Web of Science. Всички публикации на автора са пряко свързани с изучавания проблем.

Трябва да се отбележи, че д-р Фрончик изучава този научен проблем от доста дълго време, за което свидетелстват датите на публикуване по темата на дисертацията.

Библиографията съдържа общо 393 позиции, от които 322 монографии, научни изследвания и статии; 42 източника на статистически данни, 20 нормативно-правни източника и 9 наименования на нетография.

Д-р Петр Фрончек има дългогодишен изследователски и преподавателски опит, което е довело до отлични изследвания.

5. Методика на изследването

За решаване на поставената цел и формиране на предложения и научна новост в дисертационния труд са използвани триангулационни методи (различни количествени и качествени методи на изследване, с цел задълбочаване на изследователския проблем). В процеса на оценка на първичните и вторичните данни са използвани документи за изследване, методи на математическа статистика и анализ. За провеждане на анкета сред социалните работници в Подкарпатско войводство беше използвано анкетно проучване. При емпиричното изследване е използван анализ на тематичната литература и наличната документация (статистически отчети, финансови отчети, социални договори). Трябва да се отбележи, че авторът събра и анализира голямо количество данни в центрове за социално подпомагане и областни центрове за подкрепа на семейството (N=516) и социални работници (N=420) в Подкарпатско войводство.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от следните части: увод, четири глави, заключение, библиография, списък с таблици, диаграми, фигури, рамки.

Дисертацията е придружена от реферат, който накратко очертава структурата и съдържанието на работата, както и тези на автора и резултатите от изследването.

Дисертацията е написана на руски език, а рефератът е на руски и български език.

В увода към дисертацията е формулирана основната цел и логически свързани задачи за нейното постигане. Дефинирани са обектът и предметът на изследването, посочена е методологията на изследването, а ключовата теза на

представената работа се свежда до твърдението, че няма промени в полската система за социално подпомагане, които са обявени от публичните власти. които обявиха отхвърляне на парични трансфери в полза на нематериални облаги, социално и професионално активиране и увеличаване на участието на хората в самия процес на грижи.

Първата глава е посветена на същността на социалното подпомагане като елемент от социално-икономическата политика на държавата. Авторът дефинира социалните проблеми и разглежда системата за социално подпомагане от гледна точка на икономическите и други социални науки. В рамките на това изследване беше направен исторически преглед на системата за социално подпомагане в Полша и монографичен преглед на изследователския проблем. Вниманието е насочено към правната рамка и организацията на социалното подпомагане в Полша. Изследването на индивидуалните социално-икономически условия в Полша доведе до заключението, че е необходимо да се подобри националната система за социално подпомагане, а именно: фокусиране върху решаването на проблемите на възрастните хора; относно професионалното активиране на хора, които използват дълго време социално подпомагане или които са професионално неактивни; за подпомагане на чужденци, които имат достъп до социално подпомагане.

Втората глава е посветена на оценката на финансирането на системата за социално подпомагане в Полша през 2012-2018 г. За целта бяха проучени видовете обезщетения, финансовите разходи в системата за социално подпомагане в Полша. Резултатите от проучването показват, че в периода 2012-2018г. В Полша бюджетните разходи за социално осигуряване и подкрепа на семейството са се увеличили. Авторът правилно заключава, че в Полша системата за социално осигуряване и подкрепа на семейството от „активни” става все по-„пасивна” и се ограничава до изплащане на пари, а не трайно решение на социалните проблеми.

В трета глава авторът разглежда финансовото управление в системата за социално подпомагане в Полша на примера на Подкарпатското войводство през 2012-2018 г. За това са представени социално-икономическите характеристики на Подкарпатското войводство. Характерна особеност на институциите на местното самоуправление в Подкарпатския регион е, че техните бюджетни приходи до голяма степен се формират от субсидии и субвенции от централния бюджет. В процеса на изследване на финансирането на системата за социално подпомагане в Подкарпатско войводство, специална роля се отдава на социалната инфраструктура. Проучванията показват, че почти всички видове институции от системата за социална защита на населението на Подкарпатието са регистрирали значително увеличение на разходите. Основните причини за отпускане на помощи на ниво община са: бедност, безработица и продължително или тежко заболяване. Авторът посочва, че съществуващата система за социално подпомагане трябва да се усъвършенства и да се създаде нова, чиято задача ще бъде да прехвърля средства от централния бюджет, например, на семейства, отглеждащи деца, без да се проверява дали имат нужда от тази помощ.

Четвърта глава обосновава ефективността на системата за социално подпомагане в Подкарпатско войводство на примера на избрания инструмент – социалния договор. Необходимостта от въвеждане на социален договор на базата на полското социално подпомагане се основава на промяна в подхода към социалното подпомагане и отдалечаване от „помощ“ в полза на „подкрепа и укрепване“ на хората в трудни житейски ситуации. Неговите движещи стимули са индивидуализирането на помощта, предоставена на лице, нуждаещо се от подкрепа в трудна житейска ситуация, и активната роля на получателя на помощта в процеса на оказване на помощ. Проведеното анкетно проучване показва, че ефективността на социалните договори като работещ инструмент в осигурителната система е мотивирана за промяна и укрепване на независимостта. Необходимо е също така да се изменят правните разпоредби относно социалните договори и да се въведат инструменти за прилагане на

договорни разпоредби или санкции за неспазване на договорните разпоредби от лица, обхванати от този вид подпомагане.

В заключение се излагат заключения, формулират се препоръки и научен и практически принос на дисертационния труд.

Като цяло авторът успява да постигне целите и задачите на научното изследване.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В изследването могат да се открият следните по-важни научни и практико-приложни приноси:

- е разработен нов теоретичен и методологичен подход в областта на икономическите изследвания в публичния сектор на Полша по отношение на системата за социално осигуряване;

- идентифицира бъдещи предизвикателства пред системата за социално осигуряване в Полша, както и потвърждение, че тази система не е адаптирана за решаване на социални проблеми, което ще бъде голямо предизвикателство за Полша в бъдеще;

- беше извършен задълбочен анализ на управлението на финансовите разходи в системата за социално осигуряване в Полша и Подкарпатско войводство;

- предложи концепцията за анализ на инструментите (социални договори), използвани в полската система за социално осигуряване;

- използван е емпиричен тест за ефективността на инструментите (социални договори), въз основа на който са предложени механизми за подобряване на полската система за социално осигуряване;

- с цел подобряване на ефективността на управлението на финансовите разходи в осигурителната система е предложен цялостен подход към по-нататъшното развитие на социалноосигурителните инструменти – социалните договори;

– предложен е управленски подход за регулиране на предоставянето на социално подпомагане, който се свежда до отхвърляне на паричните преводи в полза на нематериални облаги, социална и професионална дейност и разширяване на участието на лицата в процеса на подпомагане.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Кандидатът представи достатъчен брой научни публикации по темата на дисертацията – общо 56 публикации. Публикациите се изготвят на полски и английски език. Те са както лични, така и в съавторство и са тясно свързани с управлението на финансовите разходи и ефективността на избраните инструменти в осигурителната система. В анотацията на публикациите в съавторство е посочен личният принос на кандидата. Те включват: 33 публикации в колективни монографии, една индивидуална монография, публикувана през 2021 г. в БАН, 22 научни статии (9 публикации в съавторство). Преобладаващият брой научни публикации са индексирани в международни бази данни, включително 2 – Web of Science. Има публикация в списание VUZF Review, изготвена на английски език. Публикациите са направени между 2003 и 2021 г.

Публикациите отразяват резултатите от дисертационното изследване. Резултатите от изследването в монографиите са с изследователски характер и са посветени на социалната политика, разглеждана от гледна точка на социалния ред и социалното подпомагане в региона, с акцент върху Подкарпатското войводство. Предлага се нов теоретичен и методологичен подход в областта на икономическите изследвания в публичния сектор на Полша във връзка със системата за социална защита.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Представен доклад за минималните национални изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор на науките” по професионално

направление 3.8. Икономика показва, че те са изпълнени. Всички законови изисквания са спазени.

10. Лично участие на кандидата

Дисертационният труд на д-р Петр Фрончек е самостоятелно изследване на кандидата, има научна новост, научните приноси са ясно формулирани, получените резултати са надеждни, извършени на базата на статистическа информация. В дисертационния труд няма плагиатство. Материалите на дисертационния труд за научна степен доктор на Петр Фрончек не се повтарят и не са използвани при изготвянето на дисертацията за степен доктор на науките.

11. Автореферат

Автореферат отразява целите и задачите на изследването, основните точки на отделни глави на дисертацията, както и приноса на автора. Рефератът е разработен в съответствие с изискванията за неговото оформление и отразява основните резултати и приноси към дисертацията.

12. Критични забележки и препоръки

Представената научна работа беше оценена положително от мен и ясно демонстрира професионализма на кандидата, доста добра теоретична база, притежаване на съвременни методологични инструменти за оценка на процесите на управление на финансовите разходи и ефективността на избраните методи за социално подпомагане в Полша и възможности за по-нататъшни изследвания. Считам, че дисертационният труд е завършен научен труд, който има научен и практически принос за по-нататъшното развитие на управлението на финансовите разходи и определянето на оптимални инструменти за предоставяне на социално подпомагане в Полша.

Въпреки това, някои аспекти на дисертацията биха могли да бъдат подсилени чрез оценка на инструментите на социалната политика, които са

показали своята ефективност в други страни от Европейския съюз и анализирани на базата на сравнителен анализ, като се вземе предвид финансирането на разходите за социална политика в Полша.

Тази забележка по никакъв начин не намалява качеството на научните изследвания, получените резултати и научната принос.

13. Лични впечатления

Аз лично не познавам кандидата, но според неговата биография, преподавателска и изследователска дейност, много положен труд в дисертационното изследване, имам положително впечатление като пълноценен доктор на науките.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на кандидата в бъдещи проучвания да обърне повече внимание на намирането на начини за увеличаване на приходната част на бюджета, развитие на пазара на труда и предприемачеството и на тази основа – формирането на оптимален модел за финансиране на социалната политика на държавата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният за преглед дисертационен труд на тема **„Управление на финансовите разходи и ефективността на избраните методи в системата за социално подпомагане на Полша на примера на Подкарпатското войводство“**, изготвен от **д-р Петр Фрончик**, ни позволява да заключим че това научно изследване отговаря на минималните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Резултатите от изследването имат съществен принос за по-нататъшното развитие на теоретико-методологическите основи, науката и практиката на социалната политика на държавата, което дава

възможност да се усъвършенства моделът на социалната политика и управлението на финансовите разходи на практика.

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидат на научната степен „доктор на науките“ д-р Петр Фрончик **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по професионално направление 3.8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензирания по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“* на д-р Петр Фрончик в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

16 май 2022 г.

Рецензент: д. ик. н. Максим Беспарточни

